

روزنامه نگاری شهروندی

Citizen journalism

مقدمه

◎ توسعه وسایل ارتباطات جمعی و فناوری‌های ارتباطات و اطلاعات، در سال‌های اخیر، به شهروندان امکان داده است که در تولید روزنامه‌نگاران مشارکت کنند. به این ترتیب نوع تازه‌ای از روزنامه‌نگاری با عنوان روزنامه‌نگاری شهروندی پدید آمده است. روزنامه‌نگاری شهروندی، به‌نوبه خود، باعث تحول چشمگیری در محتوا و شکل ارائه خبرها و گزارش‌ها شده فشار مثبتی را بر تحریریه‌ها وارد آورده است تا بیش از پیش به پیگیری و پوشش اخبار و رویدادها بپردازند.

ویژگی و شاخصه روزنامه‌نگاری شهروندی

- ◎ روزنامه‌نگاری شهروندی معتقد است رسانه‌های قدیمی و روزنامه‌نگاران سنتی دارای تعصب‌های سیاسی‌اند و بر همین اساس بسیاری از اخبار و وقایع مهم را نادیده می‌گیرند، وارونه جلوه می‌دهند از این منظر روزنامه‌نگاران سنتی ارتباط خود را با دغدغه‌ها و نگرانی‌های مردم عادی و شهروندان از دست داده و ناقلان غیرفعال و بی‌چون و چرای پیام‌های رسمی هستند.
- ◎ از نگاه روزنامه‌نگاری شهروندی به مردمی که پیش از این به عنوان «مخاطب» شناخته می‌شدند و فقط طرف خطاب و گوش شنوا بودند باید قدرت انتخاب سوژه و موضوع داده شود؛ قدرتی که در روزنامه‌های سنتی تنها در اختیار دبیران و سردبیران است.
- ◎ به‌طور کلی روزنامه‌نگاری شهروندی انحصار زدایی از دسترسی تولید و نشر اطلاعات و اخبار را هدف خود قرار داده است و تلاش دارد نشان دهد شهروندان عادی بدون دخالت قدرت‌های حرفه‌ای و تکنوکراتیک سیاسی و اقتصادی قادرند در مورد زندگی عمومی اطلاعات به دست آورند.

۱۱ سطح روزنامه‌نگاری شهروندی «استیو آتینگ»

گام نخست: فراهم کردن امکان اظهار نظر عمومی

حتی ناشرانی که پیش از این جرأت نداشتند اجازه دهند در زیر لوگوی‌شان، مطلبی مغایر با دیدگاه‌شان منتشر شود، اکنون این امکان را برای مخاطبان در فضای وب فراهم ساخته‌اند که اظهارنظرهای خود را به مطالب پیوست کنند.

در این ساده‌ترین سطح مشارکت، مخاطبان امکان یافته‌اند به آنچه روزنامه‌نگاران حرفه‌ای منتشر کرده‌اند واکنش نشان دهند، از آن‌ها انتقاد یا تمجید کنند و یا چیزی به نوشته‌های آنان بیفزایند.

ارتباط دو سویه یکی از الزام‌های روزنامه‌نگاری شهروندی است.

۱۱ سطح روزنامه‌نگاری شهروندی «استیو آتینگ»

گام دوم: گزارشگر شهروند پیوسته

بهره‌گیری از شهروندان برای مشارکت در نوشتن گزارش‌هایی است که روزنامه‌نگاران حرفه‌ای تهیه می‌کنند. مقصود، امری فراتر از فراهم کردن امکان اظهار نظر برای مخاطبان است. در این شیوه، اطلاعات و تجربه درخواست شده از شهروندان به گزارش اصلی افزوده می‌گردد و به آن‌ها غنا می‌بخشد.

گام سوم: جدی‌تر؛ گزارش‌گری منبع باز

از خوانندگان آگاه به موضوع در خواست می‌شود تا در تهیه گزارشی در زمینه تخصصی خود مشارکت کنند، به طرح پرسش‌هایی بپردازند، نقش راهنما را برای گزارش‌گر داشته باشند و یا حتی اطلاعات و محتوایی را در اختیار روزنامه‌نگار قرار دهند که به کار تهیه محصول نهایی بیاید.

۱۱ سطح روزنامه‌نگاری شهروندی «استیو آتینگ»

گام چهارم. وبلاگ مخاطبان

برای آنکه مشارکت شهروندان را برای تولید محتوای وبسایت‌های خبری جلب کنیم، بهترین راه، ترغیب آن‌ها به وبلاگ نویسی برای همین وبسایت‌هاست. به دو شیوه می‌توان شهروندان را به وبلاگ نویسی برای یک وبسایت خبری ترغیب کرد:

۱. ارائه خدمات میزبانی؛

۲. گلچین کردن مرتب مطالب وبلاگ‌ها قرار دادن آن‌ها روی یکی از خروجی‌های وبسایت خبری.

اما شیوه خاص‌تری هم وجود دارد و آن دعوت از مخاطبان برگزیده است تا زیر نام وبسایت خبری مورد نظر به بلاگیدن پردازند.

۱۱ سطح روزنامه‌نگاری شهروندی «استیو آتینگ»

گام پنجم: وبلاگ‌های شهروندی اتاق خبر شیشه‌ای

این نوع از روزنامه‌نگاری شهروندی بر مفهوم شفاف‌ساختن سازمان خبری استوار است؛ آن هم از این طریق که مخاطبان در جریان دقیق رویدادهای اتاق خبر قرار بگیرند.

در ضمن باید از مخاطبان خواست که در وبلاگ‌هایشان به اعتراض و انتقاد و یا تعریف و تمجید از فعالیت‌هایی بپردازند که درون سازمان خبری رخ می‌دهد.

۱۱ سطح روزنامه‌نگاری شهروندی «استیو آتینگ»

گام ششم. وب‌سایت مستقل روزنامه‌نگاری شهروندی با محتوای ویرایش شده این گام بیان‌گر نوع عمیق‌تری از روزنامه‌نگاری شهروندی و برداشتن آن منوط به ایجاد یک وب‌سایت مستقل روزنامه‌نگاری شهروندی است تا در کنار وب‌سایت خبری اصلی فعالیت کند.

در این نوع روزنامه‌نگاری شهروندی توجه به چند نکته مهم است:

- استفاده از عکس در این نوع سایت‌ها اهمیت بسیار دارد.
- لازم است ویراستاران چنین سایت‌های، شهروندان روزنامه‌نگار را به ارائه مطالب کیفی‌تر، جذاب‌تر و مناسب‌تر تشویق کنند.
- توجه ویژه به محتوا و شکل صفحه نخست بسیار اهمیت دارد.

۱۱ سطح روزنامه‌نگاری شهروندی «استیو آتینگ»

گام هفتم، وب سایت مستقل روزنامه‌نگاری شهروندی با محتوای ویرایش شده

این نوع روزنامه‌نگاری شهروندی همانند مورد قبلی است، تنها با این تفاوت که گزارش‌های شهروندان ویرایش نمی‌شود و هر آنچه مردم می‌نویسند، حتی با اشتباهات املائی و محتوایی، بی واسطه، انتشار می‌یابد.

گام هشتم. افزودن نسخه چاپی

برخی روزنامه‌ها نسخه‌ای چاپی و رایگان را هفته‌ای یک بار به‌عنوان لایه روزنامه و یا در قالب هفته‌نامه‌های معمول، خواه به صورت ضمیمه یا مستقل، منتشر می‌کنند. معمولاً محتوای این ویژه‌نامه‌ها گلچین بهترین مطالب وب‌سایت روزنامه‌نگاری شهروندی است.

۱۱ سطح روزنامه‌نگاری شهروندی «استیو آتینگ»

گام نهم. سرشت دوگانه: روزنامه‌نگاری حرفه‌ای + ژورنالیسم شهروندی
گام متعالی‌تر، ایجاد یک سازمان خبری است که در آن فعالیت حرفه‌ای
روزنامه‌نگاری با کار روزنامه‌نگاران شهروند به صورت توأمان انجام شود.

گام دهم. یکپارچه کردن روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و شهروندی زیر یک سقف
در این نوع، وبسایت خبری از حاصل گزارش مستقیم روزنامه‌نگاران حرفه‌ای،
همراه با مطالبی از شهروندان شکل می‌گیرد. در واقع تفاوت این گام با روزنامه
نگاری شهروندی نوع قبل در این است که در هر صفحه وبسایت می‌توان
آمیزه‌ای از نوشته‌های حرفه‌ای (که برای تهیه آن‌ها پول پرداخت شده) و مطالب
شهروندان (مطالب رایگان) را در کنار هم مشاهده کرد.

۱۱ سطح روزنامه‌نگاری شهروندی «استیو آتینگ»

گام یازدهم. ویکی‌ژورنالیسم: وقتی مخاطبان، ویراستار می‌شوند

اما اکنون «ویکی‌خبرها» هستند که از راه می‌رسند. این سایت‌ها به همگان امکان می‌دهند تا گزارش خبری خود را نوشته و ارسال کنند. در مقابل، هر کس نیز می‌تواند این خبر را ویرایش کند. ویکی‌خبرها بر مبنای این نظریه که به اتکای دانایی و شناخت گروهی می‌توان خبرهای قابل اطمینان و متوازن تولید کرد، شکل گرفته‌اند.